

عطر کاغذ، طعم دیجیتال؛ چطور مطالعه کنیم، کتاب یا صفحه نمایش؟

شاید شما هم متوجه شده‌اید که وقتی دارید محتوایی را به صورت برخط (آنلاین) می‌خوانید سخت‌تر می‌توانید تمرکز کنید تا وقتی که دارید یک کتاب چاپی را می‌خوانید. حال آیا واقعاً فرقی می‌کند یک قطعه متن را روی صفحه نمایش لپ‌تاپمان بخوانیم یا از روی یک برگه کاغذ؟

به گزارش سایت خبری پرسون، ممکن است شما از آن‌هایی باشید که وقتی حرف از مطالعه می‌شود، دست گرفتن کتاب یا مجله، پیچیدن عطرخاص کاغذ در مشامتان و ورق زدن همراه با خش‌خش صفحات را با هیچ نسخه‌کتاب دیجیتالی عوض نکنید. نسل امروز البته مثل من و شما فکر نمی‌کنند و شاید می‌توانند با نسخه‌های الکترونیک کتاب‌ها هم از مطالعه لذت ببرند.

کوهی از اطلاعات

گزارش تازه مجله اینترنتی psyche می‌گوید: «در مقایسه با بسیاری از مهارت‌های دیگر انسان، خواندن، یک ابداع فرهنگی جدید به حساب می‌آید و مغز ما برای این موضوع تکامل نیافته است. تنها با گذراندن آموزش و تمرین است که آدم‌ها می‌آموزند بین سیستم‌های مغزی لازم برای پشتیبانی از خواندن، هماهنگی ایجاد کنند. همین که نسبت قابل‌توجهی از مردم با وجود برخورداری از هوش و بهره‌گیری از فرصت‌های آموزشی باز هم برای دستیابی به این مهارت تلاش می‌کنند، خودش دلیل خوبی بر دشواری‌های این فرایند است.»

به وضعیت الانتان دقت کنید! اگر دارید این مقاله را روی صفحه نمایش گوشی یا تبلت و... می‌خوانید، پس، ارزشش را دارد که در مورد مقوله مطالعه بحث کنیم، چراکه در یک دهه گذشته فناوری مورد نیاز برای مطالعه دیجیتالی، همه جا در دسترس بوده است. گرایش به مطالعه مجلات، روزنامه و رسانه‌های دیجیتال، دست‌کم یک تغییر آشکار را به ارمغان آورده و آن اینکه انبوهی از اطلاعات جمع‌آوری شده توسط انسان‌ها را بی‌درنگ در اختیار ما قرار داده است. این موضوع بر نحوه استفاده مردم از اطلاعات نیز تأثیر گذاشته است؛ به عنوان مثال خواننده محتوای دیجیتالی باید تفکر انتقادی را تمرین تا حجم انبوهی از اطلاعات را غربال کند و بتواند سره از ناسره را تشخیص دهد. با توجه به این‌هایی که گفتیم، می‌شود پرسید آیا استفاده از وسایل دیجیتالی، ماهیت یا کیفیت خواندن را تغییر داده است یا خیر؟ اگر جواب مثبت است، چگونه؟

تأثیر منفی

شاید شما هم متوجه شده‌اید که وقتی دارید محتوایی را به صورت برخط (آنلاین) می‌خوانید سخت‌تر می‌توانید تمرکز کنید تا وقتی که دارید یک کتاب چاپی را می‌خوانید. حال آیا واقعاً فرقی می‌کند یک قطعه متن را روی صفحه نمایش لپ‌تاپمان بخوانیم یا از روی یک برگه کاغذ؟ تحقیقات علمی، آزمایش‌های تصویربرداری مغزی و بررسی‌های دانشمندان نشان می‌دهد متنی را که شما در یک نمایشگر دیجیتال می‌خوانید، کمتر از همان متنی که روی کاغذ خوانده می‌شود، درک می‌کنید. دانشمندان نام این حالت را «اثر فرودستی صفحه نمایش» گذاشته‌اند. یعنی اگر این مقاله پیش‌رویتان را به جای روی کاغذ، برخط بخوانید، ممکن است درک شما از محتوای آن تا حدی به خطر بیفتد. پس از خواندن مقاله، ممکن است بتوانید به سؤالات مربوط به اصل آن به طور دقیق پاسخ دهید، اما لزوماً نمی‌توانید جزئیات را به خوبی وقتی که همان متن را از نسخه‌ای چاپی می‌خوانید، به خاطر آورید.

با این حال، مطالعات، این را هم نشان داده‌اند که اثر منفی مطالعه روی صفحه نمایش، خودش متأثر از تعدادی متغیر است. یکی از این متغیرها ماهیت متن است. یعنی درک متون روایی و یا یک داستان در مقایسه با درک متون تحلیلی و تفسیری کمتر تحت تأثیر نحوه نمایش متن قرار می‌گیرد. متغیر مهم دیگر، مقدار زمان در دسترس برای مطالعه است. در این مؤلفه زمانی که خوانندگان تحت فشار برای سریع‌تر خواندن هستند، بیشتر خودش را نشان می‌دهد. بنابراین اگر باید چیزی را خیلی سریع بخوانید، احتمالاً بهتر است آن را به صورت چاپی بخوانید. شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهد مهارت خواندن نیز متغیر مهمی است، به طوری که مثلاً تأثیر منفی صفحه نمایش برای خوانندگان با مهارت کمتر، بیشتر است.

هدف‌ها را مشخص کن

یک مطالعه در سال ۲۰۲۰ نشان داد اثر منفی صفحه نمایش ممکن است آسیب‌پذیری خوانندگان را نسبت به اطلاعات نادرست افزایش دهد و موجب شود آن‌ها کمتر متوجه تناقضات و اختلافات مهم موجود در محتوای متنی شوند که به صورت دیجیتالی نمایش داده می‌شود. پیامد عملی آشکار این است که مردم ممکن است در معرض خطر بیشتری برای گمراه شدن با ادعاهای نادرستی باشند که به صورت برخط، آن‌ها را می‌خوانند. جدای از آثار منفی جسمی مطالعه روی صفحه نمایش (خستگی و یا خشکی چشم، سردرد و...) از آنجایی که بیشتر مطالعه‌های دیجیتالی با هدف کسب سریع اطلاعات از پست‌های رسانه‌های اجتماعی، مقالات کوتاه خبری و ایمیل‌ها انجام می‌شود، خوانندگان فراموش می‌کنند که این نحوه خواندن سرسری، برای درک متون طولانی‌تر و دشوارتر کافی نخواهد بود.

اما پرسش این است در آینده و آن هم در شرایطی که دنیا حتی حالا پر از دستگاه‌های دیجیتال است واقعاً سرنوشت «مطالعه» چطور خواهد بود؟

می‌شود گفت شواهد و دلایلی وجود دارد که در مورد فناوری خواندن و مزایای احتمالی آن خوشبین باشیم. گسترش و سرایت چنین فناوری‌هایی، هم فرصت‌های مشارکت در خواندن و هم وسعت مطالب در دسترس را افزایش داده است. تعاریف آینده از معنای «خواننده ماهر» بودن ممکن است شامل ظرفیت و توانایی استفاده از فناوری‌های مختلف خواندن برای تحقق بخشیدن به اهدافی متفاوت باشد. به عنوان مثال، خواندن متون چاپی و کاغذی برای پشتیبانی از درک عمیق موضوعات پیچیده و خواندن دیجیتال برای سرگرمی، ارتباطات بین فردی یا خواندن متونی که دیگر در نسخه کاغذی در دسترس نیستند. علاوه بر این‌ها، چه بسا ممکن است در آینده کتابخوان‌های الکترونیکی کاغذمانندی اختراع و ساخته شوند که مزایای خواندن دیجیتالی را بدون پیامدهای منفی و هزینه‌های فعلی‌اش داشته باشند. خلاصه اینکه برای خواندن بهینه در عصر دیجیتال، باید به اهداف خود در مطالعه توجه کنیم و سپس رویکرد خواندن و ازجمله ابزار رسانه‌ای را انتخاب کنیم که به بهبود و تقویت این هدف منجر شود.